Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Vore Kirkeklokker

Klokke-Noter
tilegnet Ungdommens Kirke
af Børge Larsen

INDLEDNING

KIRKEKLOKKERNE har en mægtig Tiltrækning paa de allerfleste Mennesker, og det er **et taknemligt Emne** at fordybe sig i. For os i Ungdommens Kirke er det kærkomment Stof at putte ind som **Indledning** eller **Afslutning** ved et Møde, som **Mellemspil, Foredrag, Oplæsning,** eller hvad man kan ønske sig. Der er kun een Betingelse: at man selv er grebet af det; man kan kun smitte andre, naar man selv er smittet.

Som en **Hjælp til Selvhjælp** gives her en stærkt sammentrængt Oversigt over Klokke-Stof, som De kan bruge i Deres Kreds. Sæt saa mange af Deres Medarbejdere i Sving som muligt med at lære særlig egnede Ting **udenad**, deklamere, læse op, genfortælle, synge Solo eller i Kor, samle Billeder, klæbe dem smukt op, vise Lysbilleder — saavel de førnævnte som »rigtige« af Glas! —, finde velegnet Musik, opføre Skoleoperaen »Klokken« o. s. v. Men lad være med at fyre det hele af paa een Gang!

Overskuddet ved Salget af dette lille Hefte gaar til **Ungdommens Kirkes Klokkeindsamling.** Det er i denne Forbindelse interessant at vide, at vi ved den midlertidige Eternitkirke paa Hjørnet af Bellahøjvej og Sallingvej har faaet anbragt en dejlig, gammel **Skibs**klokke, i sin Tid benyttet ved Grøndalskirken.

OM KLOKKER I ALMINDELIGHED

»Klokkens Lyd er min Fryd«, synger en gammel Klokker et Sted, og mon ikke de allerfleste af os synes det samme! Allerede i Ordet **Klokke** ligger der en dejlig Klang; og det lyder meget troligt, naar Leksikon'et fortæller os, at det stammer fra det latinske **clocca** og er et **Lydord.** De fleste Klokker er støbt af Malm i en Blanding af ca. 22 % Tin og ca. 78 % Kobber. Det er en ren Fabel, at Sølv giver en bedre Klang. De Klokkestøbere, der i gamle Dage fik Folk til at bidrage med Sølv, puttede dette i deres egen Lomme. I denne Sammenhæng vil vi indskrænke os til at tale om Kirkeklokker, vel vidende, at der ogsaa er andre Slags (Bord-, Dør-, Fabriks-; Hus-, Mad-, Nat-; Port- og Stormklokker m. m.!) ... Klokken er hul og har i Midten en **Knebel,** der frembringer Lyd ved at slaas mod den Del af Klokkens Væg, der kaldes **Slagringen.** Ved **Kimning** bevæger man Klokken, ved **Klemtning** Knebelen. Øverst er en **Krydshank** til Hjælp ved Klokkens Anbringelse i den saakaldte **Klokkestol,** der skal være meget solid, men ikke i fast Forbindelse med Murværket. Naturligvis vugger Klokken i dertil indrettede Lejer, der holdes godt smurt.

Paa Klokkens Yderside er der som Regel en interessant **Indskrift,** der oplyser om **Støbested, Tid** og **Giverens** Navn, og ofte er der en rammende Sætning i Form af et **Skriftsted,** et **Salmevers** el. lign., undtagelsesvis er der Billeder af **Symboler** o. a. Hvis man faar Lov, er det Umagen værd at tage en Afskrift ved Hjælp af Gnidepapir; og i alle Fald bør man kende sin »egen« Kirkeklokkes Indskrift.

OM KIMNING

I Henhold til Cirkulære af 25. April 1887 skal der kimes 1 Time før Aftenringningen paa følgende Helligaftener: **Aftenen før** 1. Søndag i Advent, 1. Juledag, 1. Paaskedag, St. Bededag, Kristi Himmelfartsdag, 1. Pinsedag og Allehelgensdag. Der kimes ½ Time før Højmessen 1. Juledag, 1. Paaskedag og 1. Pinsedag. Iøvrigt skal der ringes **hver** Dag Aaret rundt Kl. 8 Morgen og »ved Solnedgang« Kl. 19, herfra undtages: Jan. og Dec. Kl. 17 og i Feb. og Nov. Kl. 18; hver af disse Ringninger er paa 5 Minutter, d. v. s. ca. 120 Slag, der slutter med de 9 Bedeslag.

HISTORIE

Klokkens Historie er dunkel, men det ser ud, som om Hedninger **ikke** kender til Klokker som vore. Ordet Klokke findes **ikke i Bibelen,** men man ved, at **Aron** og de andre Ypperstepræster bar Bjælder af Guld i Sømmen paa Overkjortelen til deres hellige Embedsdragt. Først i 6. Aarh. omtales Klokker i Frankernes Rige og paa de britiske Øer. Et gammelt Sagn nævner en **Biskop Paulinus af Nola** fra Campanien i Italien som Opfinder, heraf Ordet Campanile, Klokketaarn (Jesuskirken i Valby). Til Norden kom Kirkeklokken samtidig med **Ansgar,** der efter lange Kampe fik Lov at benytte en Klokke ved Søndagsgudstjenesten i Slesvig Kirke. Nordboerne var bange for Klokker og mente, de skræmte Vætterne bort, senere var de netop glade for denne »Egenskab«! Der knytter sig megen **Overtro** til vore Klokker, og det er lærerigt at indsamle og studere de talrige **gamle Sagn** herom. Klokkerne indviedes i den katolske Tid ved et særligt Ritual, en formelig **Klokkedaab, en Uskik, som Palladius** revser strengt, bl. a. siger han: »skulle de døbes og smøres, maa man give dem Faddere.« Det positive heri er, at i Liv og Død, i Glæde og Sorg stod Klok-

kerne Menigheden nær, deres Magt var stor, thi de skærmede mod det onde. — Der kom flere og flere Klokker, det var intet Særsyn, at en Landsbykirke havde fire ialt (stemt i Grundtone, Terz, Kvint og Oktav), og der ringedes til bestemte Tider med forskellige Klokker. Desværre saa Magthaverne efter Reformationen, hvor fortræffeligt der af Kirkens mange Klokker kunde støbes **Skyts!** De blev tit gjort til **Krigsbytte,** og da Svenskerne i 17. Aarh. faldt ind over Danmark, bortførte de ogsaa Klokker; f. Eks. førtes **Sejrø**klokken til Göteborg, men Sagnet herom siger, at den var tavs, naar den **skulde** ringe, og ringede af sig selv, naar den **ikke** skulde, saa den har man ikke haft megen Glæde af! — Et Par Tal om disse »**Klokkerov**« siger mere end mange Ord: 1528—29 maatte 1828 Klokker til Kbh. for at støbes til Kanoner, og Verdenskrigen kostede Tyskland 60 Tusind Klokker, heraf afgav Nordslesvig 44 ialt. — Efter Genforeningen fik Sønderjyderne 46 nye Klokker ved en storstilet Nationalindsamling. De blev leveret af vor Tids største danske Klokkestøberi: De Smithske Støberier i Aalborg.

Iøvrigt en Oplysning til sidst, De bør vide: Sidste Onsdag før Paaske hedder ikke Askeonsdag, som mange fejlagtigt tror — A. er Onsdagen før 1. Søndag i Fasten —, men **Klokkeonsdag,** Kneblen var da fastbunden, saa den ikke kunde lyde.

DEN FØRSTE KIRKEKLOKKE

For mange, mange Aar siden levede der en Biskop i et Land langt borte herfra. Han var en from Mand, der ofte rejste rundt blandt de Kristne for at styrke og opmuntre dem.

Paa en af disse Rejser blev han saa bedrøvet over alt det onde, han saa, at han bad Gud om, at der maatte komme en Røst, som kunde lyde ud over Jorden, saa Menneskene kunde høre den og vende sig mod Gud.

En Aften ved Solnedgang satte han sig ved Vejkanten for at hvile. Han var træt og kæmpede mod Søvnen, som vilde overmande ham. »Aa Herre, lad Røsten ovenfra lyde til os!« bad han.

Da hændte noget forunderligt. Ved Vejkanten stod nogle dejlige, smaa Blomster med fine Klokker, som svajede hid og did i Aftenvinden. Pludselig syntes Biskoppen, han saa nogle lyse Engle, som svævede ned fra Skyerne paa Aftenhimlen og rørte ved Blomsterklokkerne.

De begyndte straks at ringe, og han syntes, de raabte: »Kom — kom — kom!« — »Herre, lad din Røst lyde!« bad han igen, og saa faldt han i Søvn.

Da han vaagnede næste Morgen, syntes han, at han stadig hørte Klokketonerne, og han saa op mod Himlen for at faa Øje paa Englene. Men de var forsvundet. Kun Blomsterne stod og svajede frem og tilbage i Morgenvinden.

Nu forstod Biskoppen, at Gud vilde lære ham noget gennem disse smaa Blomster. Han plukkede nogle af dem og satte dem i Vand, da han kom hjem fra sin Rejse.

Nogle Dage efter hørte han nogle Mennesker gaa gennem Gaderne og kalde de Kristne til Gudstjeneste ved at slaa paa nogle runde Metalplader. Saadanne havde Hedningerne ogsaa brugt, og det pinte Biskoppen, at de Kristne ikke paa anden Maade kunde kaldes til Guds Hus.

En Dag sendte han Bud efter sin Nabo, som var Smed. Sammen med ham undersøgte han de smaa Blomsterklokker, og efter at Smeden nøje havde studeret deres Bygning, sagde han: »Nu har jeg det; saadan maa det være!«

Der blev nu bygget en stor Ovn. Smeden lavede en Form af Ler, som lignede Blomsterklokken, blot var den meget større. Dernæst smeltede han flere Metaller sammen og hældte den flydende, kogende Masse ned i Lerformen. Da Metalmassen var blevet stiv og

kold, tog han den ud af Formen, — og der stod en skinnende, blank Klokke.

Biskoppen var straalende glad. Han tog en Hammer og slog paa Klokken.

Og hør! — De samme klare Toner, han engang havde hørt, lød nu igen i hans Øre. Da blottede han sit Hoved, knælede ned ved Siden af den nye Klokke og takkede Gud. Først nu forstod han, hvad Gud havde ment med hans Drøm. Han hørte Røsten ovenfra, som skulde kalde Folk til Gudstjeneste og tone: »Kom — kom — kom!«

Men endnu vokser de smaa Blaaklokker ved Vejkanten og minder om den første Kirkeklokke.

Gl. Legende.

BERØMTE KLOKKER

Danmarks **ældste** Kirkeklokke regnes at være den i Smallerup ved Viborg fra o. 1120, den er uden Aarstal, men har flg. Indskrift: »Dette Kar af Kobber, velsign og beskyt det, o Gud!« Alderen fastslaas af Formen.

Vor **mærkeligste** Klokke er med **Rune**indskrift, der oversat betyder: »Hil være dig, Maria, du benaadede blandt Kvinderne!« Den fandtes i Hæstrup, Børglum Herred, Nørrejylland.

Den **største** Klokke fra Middelalderen er i Roskilde Domkirkes nordre Taarn, 173 cm høj og største Diameter 161 cm; bærer Aarstallet 1511 og paa Latin flg. Vers: »Jeg priser den sande Gud, jeg kalder Folket, / jeg samler Kleresiet (= Præsterne), jeg klager over de døde, / jeg dyrker Helgenerne, jeg pryder Festdagene. / Min Røst er en Skræk for alle onde Aander.«

Verdens største Kirkeklokke ligger i Moskwa, den er styrtet ned under en Ildebrand. Den var 6 m høj og vejede 216 Tons.

BERØMTE KLOKKESPIL

1) »Kirsten Kimer og Per Døver« i Roskilde Domkirke.
2) Frederiksborg Slotskirke har 28 Klokker, som Digterpræsten Chr. Richardt har skrevet nogle henrivende Klokkevers til.
3) Raadhusklokkerne med Thomas Laubs Toner.
4) Vor Frelsers Kirke har ialt 45 Klokker med en samlet Malmvægt paa ca. 16,000 kg, d. v. s. det største i Norden. Den største af disse Klokker bærer H. M. Kong Chr. X's Navnetræk, maaler 170 cm i Diameter og vejer o. 3600 kg.

KLOKKEINDSKRIFTER

Til de mange nye Klokker i Sønderjylland blev der digtet adskillige helt nye Klokkevers, hvoraf flg. bør kendes.

Af Kai Hoffmann (Klokken i Felsted): »Jeg ringer Morgen rød, / jeg ringer Hvilen sød, / jeg ringer Liv og Død.«

Af Helge Rode (Klokken i Løjt): »Alle Tidens store Timer / faar af mig den dybe Klang. / Naar jeg ringer, naar jeg kimer, / er det Evighedens Sang.«

Af samme Digter (Klokken i Ensted): »Tro og Haab er mit Raab.«

Klokken i Hygum: »Giv mig, Gud, en Salmetunge, / saa for dig jeg ret kan sjunge.«

Kristne Formann (Klokken i Abild): »Jeg ringer Bod for alle Savn / om Freden og Frelsen i Jesu Navn.«

Kai Flors Vers paa Bylderup Kirkes Klokke (tegnet af Ariktekt P. Holsøe): »Aar og Liv kan falme, / evig er min Salme.«

Vers af Helge Rode. Klokken tegnet af Joakin Skovgaard, og Klokken hænger i **Rejsby:** »Jeg sang ved Kvæld, jeg sang ved Gry, / de kvalte mig i Krigens Gny; / jeg vaagned op til Sang paa ny.

Skrevet af Martin Borch til Klokken i Varnæs: »Min Røst lovprise skal vor Gud, / og til hver Kristen har jeg Bud. / Jeg synger om Guds Kærlighed, / det største jeg i Verden ved.«

Et **Kingosk** Vers, som findes paa adskillige Kirkeklokker: »Her hænger jeg, som skal til Kirken Eder kalde, / Tunghørig Siele, o! staaer op og lader falde / Al Verdens Syssel, gaaer og hører Herrens Røst, / Saa ringer jeg for Liig til Eders Siele-Trøst.«

Hornslet, nord for Aarhus, 1676: »Jeg kalder Folk til Kirke-Gang, / Gak ind, hør til, giv Agt og lær, / Guds Ord af Hjertet elsk og ær, / Betænk i Dag, hvor Tiden gaaer, / For Døren rede Dommen staaer.«

Grundtvigskirkens Klokke-Indskrift.

De Smithske Støberier gjorde Klokken til Grundtvigs Kirke 1926. Klokker end kime og kalde, kalde paa gammel og paa ung højest paa Sjælen træt og tung, syg for den evige Hvile.

Mariendals Kirke, Frederiksberg, har to Klokker med flg. Indskrifter:

1) Fra Solopgang til Solnedgang er Herrens Ord højlovet.

2) Land! Land! Hør Herrens Ord.

Lukaskirkens Klokke har flg. Vers: »Jeg kalder i Sorg, jeg kalder i Glæde, / til dem i Fald og til dem i Sæde, / til Tro paa Gud, som alt mon raade / til Frelse ved Jesu Kristi Naade.«

KLOKKE-LITERATUR

Fagliteræt Stof: Forskellige Leksika, især 1) Salmonsens og 2) Kirkeleksikon for Norden. 3) Camillus Nyrop: Om Danmarks Kirkeklokker og deres Støbere. 4) Fritz Uldall: Danmarks middelalderlige Kirkeklokker. 5) Th. Sehested: Danske Kirkeklokker. Desværre er de fleste af disse Bøger udsolgte, men kan laanes paa vore fortrinlige Biblioteker, hvor man møder den største Hjælpsomhed og kan faa Lov at laane dem i længere Tid. — Saml iøvrigt Stof **alle** Vegne,

Julehefter og Aviser ikke at forglemme, især **»Kristeligt Dagblad«**, i Nr. for 21. Apr. 1939 findes f. Eks. en glimrende Helside-Artikel om Kirkeklokker af Pastor, Dr. phil. Axel Garboe.

Skønliterært Stof: Overvældende!! Et Uddrag: H. C. Andersen: »Klokken«, »Den gamle Kirkeklokke« og »Klokkedybet«.

Boye: »Kirkeklokken i Farum« (Digt).

Clausen, Karl S.: »Klokken«. En Skoleopera fra 1935.

Rønne, J. Falk: »Klokke, ring Fred«, 14 Fortællinger, hvoraf især den sidste er mesterlig god og handler om en gammel Skibsklokke, der bliver Kirkeklokke, hvilket især interesserer os i Ungdommens Kirke, se »Indledning«.

Schillers berømte Digt: »Das Lied von der Glocke« er oversat til Dansk af Uffe Birkedal.

Tennysons skønne Digt: »Ring out, wild bells« er ogsaa oversat af Birkedal og findes med 7 herlige Vers i Folkehøjskolens Sangbog Nr. 208 (»Ring ud, klare Klokker«).

En halv Snes Citater fra Kirkesalmebogen:

Af Prolog-Salmen: ... naar Aftenklokken ringer ... (= DUS. 39). Nr. 61: ... Lær mig ved hvert Klokkeslag, / at i dig jeg Styrke vinder ... Nr. 123: Kimer, I Klokker ... Nr. 287: ... Klokker end kime og kalde ... altid, naar Klokkerne ringe ... Nr. 400: Nu ringer alle Klokker mod Sky ... Nr. 404: ... Ved I nu, hvorfor det kimer? ... Nr. 413: Som Hønen klukker mindelig, saa Kirkeklokken ringer ... Det Herren er, som kalder saa, med klare Klokketoner ... Nr. 427: Klokken slaar ... Nr. 674: Kirkeklokke ... (= DUS. 20).

Fra **»De Unges Sangbog«** kunde tages talrige Klokke-Citater, men glæd Dem til selv at finde dem! Til Hjælp gives nogle Numre: 20, 21, 23, 39, 71, 193, 241, 270, 302, 349, 398, 399, 432, 445, 481, 484, 492, 506.

Desuden findes typiske Klokke-Linier i »Den danske Sang« og »Vi elsker vort blomstrende Fædreland«.

FASTE NOWE

Organisten ved Vor Frelsers Kirke, Kantor P. S. Rung-Keller, har nylig forøget sine omfangsrige Klokke-Studier med en smuk Pjece om vor sidste katolske Klokkestøber, Johannes Fastenowe. Pjecen faas ikke i Boghandelen, men kun ved Henvendelse til Forfatteren; den anbefales særlig varmt til musikkyndige.

KLOKKE, RING FRED

Efterfølgende Klokkesang af J. Bille er bekendt fra Verdenskrigen og har en køn Melodi af Sophus Andersen (se »Danmarks Melodibog«, Bd. 4).

1. Ring, Klokke, lydt over Land, over By, / meld om en blaanende Himmel bag Sky, / ring for de Sjæle, som stønner i Strid, / Klokke, ring Fred i vor fejdende Tid.

2. Dybt skal du ringe i Sjælene ind, / nævne det bløde, vi bær i vort Sind, / kalde paa alt, som kan stemme til Fred, / vende vort Had til Fordragelighed.

3. Kald alle Minder om Kærlighed frem, / kald paa de Længsler, vi har til vort Hjem, / mind om den Hustru, som græder i Bøn, / mind om den Moder, som elsked sin Søn.

4. Ring, Klokke, lydt over Hærenes Tal, / ring gennem Hjertets forhærdede Skal, / fri vore Sind for den tærende Splid, / Klokke, ring Fred i vor fejdende Tid.

SALMEN OM KLOKKEN

Danmarks skønneste Klokkesalme er digtet af Grundtvig Oktober 1845, og efter Folkehøjskolens Sangbog gengives her de Vers, der mangler i Kirkesalmebogen:

1. Kirkeklokke! mellem ædle Malme / mageløs er for mit Hjerte du, / vaagnet er ved dig en Højtidssalme, / som genlyder daglig i min Barm.

3. Kirkeklokke! Moderskød for Klangen, / som er mig langt mer end Strengeleg, / Toner dine kappedes om Rangen / for mit Øre tit og i min Barm.

6. Lavere de spreder deres Vinger, / sænker sig med Solen dybt i Hav, / naar for mig nu Aftenklokken ringer, / og jeg tæller dine Bedeslag.

8. Landet nu graahærdet kun jeg gæster / og har hjemme, selv jeg ved ej, hvor; / dog paa Lysets Hjem min Hu sig fæster, / evig godt, jeg véd, er ene dér.

Efter nogles Sigende har Grundtvig digtet sin Hyldest til Kirkeklokken ude paa Frederiksberg, men andre holder paa, det skete i hans Fødeby Udby ved Vordingborg. Det sidste er det sandsynligste, thi der passer V. 6, Linie 2 godt, og det vil her være naturligst at nævne, at den største af Klokkerne i Udby er fra 1631, mærket C 4, og har bl. a. flg. Ord:

Jeg veb min Frelser lefwer och
schall opwecke mig af Jorden.

Klostertrykkeriet — Kbh.